

Bezoek ZOA- Business Ambassadors Oeganda.

(5 t/m 12 oktober 2017)

1.0 Voorafgaand...

1.1. In 2013 is door een afvaardiging van het ZBA team Oeganda een reis naar dit gebied gemaakt om kennis te maken met de omstandigheden en de streek waaronder en waarin een door ZOA aangedragen projectvoorstel uitgevoerd zou kunnen worden. Dit resulteerde in de financiering van het drie jarige project “Bees and Trees” in het Nwoya district in Noord Oeganda. Het project was een onderdeel van het totale Acholi project dat door ZOA in genoemd gebied wordt uitgevoerd.

1.2. In 2014 kwam van de toenmalige landendirecteur, Gerard Hooijveld, het verzoek om een aanvullende financiering voor de bouw van een school in Amudat, een ander gebied in het Noordoosten van Oeganda, die tijdens een eerste ZBA bezoek in mei van dat jaar geopend kon worden.

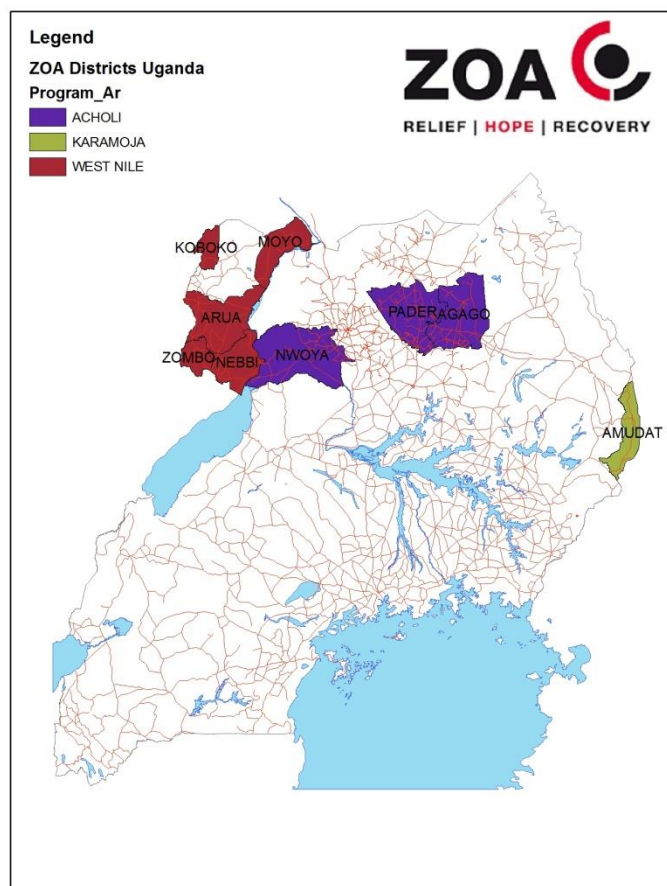
1.3. In april 2015 werd nogmaals een bezoek aan de school gebracht en kwam het idee om een school te bouwen in Nakipom. In datzelfde jaar werden ook de mogelijkheden bekeken om zakelijke activiteiten te ondersteunen en te creëren.

1.4. Voor de periode van één jaar werd vervolgens geld vrijgemaakt (€30.000,=) om een door ZOA geschreven voorstel Youth, Income and Education 1 uit te voeren.

1.5. Los van dit voorstel werd de school in Nakipom in 2016 gerealiseerd.

1.6. Het met succes uitgevoerde voorstel leidde tot een vervolg voor de periode 2016-2017 dat werd vastgelegd in een project voorstel Youth, Income and Education 2. Hiervoor werd een budget voor €50.000,= gevraagd.

1.7. Naast dit project werd een tweede project gepresenteerd aan de ZBA nl. het “Christian Assistance Project”. Het totale budget voor dit project omvat 45.000 euro dat medegefinancierd wordt door derden.

1.8. Inmiddels wordt een nieuw project “Livelihoods in Amudat” uitgevoerd als vervolg op de programma’s Youth, Income and Education 1 en 2. Het budget voor dit project bedraagt 150.000,=

1.9. Het bezoek kan dus niet losgezien worden van voorgaande projecten maar is zeker bedoeld om mee te kijken bij de uitvoering van dit laatste project. Amudat was dan ook ons eerste reisdoel.

2.0. Bezoek aan Amudat

2.1. Om de opzet van de projecten goed te kunnen begrijpen is kennis van de streek Amudat en de bevolking noodzakelijk.

2.1.1. Amudat ligt in Karamoja een berucht gebied in Oeganda. Jaren lang stond het bekend als zeer onrustig en gevaarlijk. Ook nu nog – nadat de rust al enkele jaren is teruggekeerd – heeft het gebied in heel Oeganda nog steeds de naam tegen.

In de tweede helft van 2009 en de eerste helft van 2010 startte de hulp onder de Pokot bevolking van Amudat die voorheen voor een groot gedeelte naar Kenia was gevlucht vanwege voortdurende strijd met de Karamojong een andere herdersstam. Deze strijd die gepaard ging met veel wapengeweld ging vooral om het vee dat wederzijds geroofd werd om voornamelijk te kunnen dienen als bruidsschat. Het leger van Oeganda heeft eerst vee afgepakt dat teruggekregen kon worden na inlevering van de wapens. Nu in 2017 wordt de regio gekenmerkt en ervaren als een vreedzame samenleving. Het is dan ook te verwachten dat er meerdere Pokot leden uit Kenia zullen

terugkeren vanwege de rust die is teruggekeerd, de beschikbaarheid van land en de weersomstandigheden die beter zijn in vergelijking met andere gebieden.

2.1.2. In de Pokot-cultuur is het heel normaal dat meisjes al op hele jonge leeftijd uitgehuwelijkt worden en dus ook kinderen krijgen. Zo ook vrouwenbesnijdenis, wat een bevalling tot een zeer risicovolle en gecompliceerde gebeurtenis maakt.

In Amudat is de moeder- en kindersterfte het hoogst van heel Oeganda. Dit komt onder andere door de besnijdenis, maar ook door de grote afstanden naar een ziekenhuis.

Waar wij als westerlingen nooit hopen te komen is in het ziekenhuis van Amudat. Vergeleken met wat wij onder een ziekenhuis verstaan verschilt het nogal. En toch.....men weet hier zelfs onder de meest primitieve omstandigheden een

keizersnede uit te voeren en vanuit Kenya komen er patiënten die behandeld worden omdat ze “zwarte koorts” hebben.

2.1.3. De snelste manier om naar Amudat te reizen is per vliegtuig. De MAF (Mission Aviation Fellowship) is een kleine vliegtuigmaatschappij die er op is gericht om hulpverleners en *mission workers* naar de meest afgelegen gebieden te

vliegen, zo ook Amudat. Na de hobbelige opstijging en de turbulentie in de lucht vlieg je het laatste stuk letterlijk tussen de bergtoppen van Mount Kadam door, dat geeft een prachtig uitzicht.

Voor een Oegandeese is praten over de staat van de wegen alsof je in Nederland over het weer spreekt. Het is het onderwerp bij uitstek dat alle

gevallen en in elke omstandigheid kan dienen als gesprekstof. Als je iemand spreekt die je eigenlijk helemaal niet (zo goed) kent, dan vraag je gewoon over de wegen en je hebt meteen genoeg te kletsen. Kom je na een lange reis terug, dan vraag je als eerste hoe de wegen waren. .

De spaarzaam aangelegde wegen in Amudat zijn lange zand/grind paden, met regelmatig flinke kuilen en obstakels. Wanneer het een tijdje droog is geweest valt dit eigenlijk allemaal nog wel mee. Maar nadat het geregend heeft worden grote stukken volledig onpasseerbaar. Het probleem is met name dat grote vrachtwagens vast komen te zitten en vervolgens ook de weg blokkeren voor terreinauto's. Avontuurlijke 'sleeping on the road' verhalen van lokale staf en drivers zijn dan ook een geliefd gespreksonderwerp tijdens bijvoorbeeld de lunch.

Sommige plekken in Karamodja zijn voor auto's ook niet toegankelijk, en vaak is het niet efficiënt om een auto te laten rijden als iemand ook op de motor kan gaan. Dit zorgt echter wel voor extra veiligheidsrisico's, als bijvoorbeeld de motor stuk gaat, de benzine op is (bijna nergens verkrijgbaar) of als de wegen onbegaanbaar zijn geworden.

2.2. "Land and Water for Human Security". Dat is de titel van een van de eerste projecten die ZOA hier heeft uitgevoerd . Het is een project dat gericht is op wederopbouw, en dat met name om de onderliggende oorzaken van conflicten aan te pakken en de lange termijn stabiliteit van de regio te vergroten.

2.2.1. Het project is begonnen met het organiseren van "community dialogues" in 16 verschillende dorpen, volgens het principe van "Community-Managed Disaster Risk Reduction". Dit houdt in dat gemeenschappen zelf prioriteiten leggen bij wat voor aspecten zij in hun gemeenschap graag zouden zien veranderen en hier zelf een plan voor maken hoe dit aan te pakken. Vervolgens

heeft ZOA aangegeven wat voor ondersteunde rol zij als organisatie daar in zou kunnen spelen. Zo werd in het ene dorp de prioriteit gelegd bij een school, terwijl het andere dorp veel meer waarde hechtte aan landbouwtrainingen of betere water voorziening. Door gemeenschappen dit proces te laten doorlopen wordt het leiderschap en eenheid binnen een dorp versterkt en worden mensen aangemoedigd om op te komen voor hun eigen problemen en uitdagingen.

2.2.2. Doelstellingen van het eerste door Zoa in Amudat uitgevoerde project waren:

- groepen moeten beter in staat zijn om op te komen voor hun rechten en hun plichten;
- toegang tot water moet worden verbeterd;
- de productiviteit van vee- en landbouw moet worden vergroot;
- de capaciteit van lokale leiders om natuurlijke hulpbronnen te beheren is vergroot;
- toegang tot basis voorzieningen (onderwijs zowel voor kinderen als volwassenen) is verbeterd;
- mogelijkheden tot alternatieve mogelijkheden in levensonderhoud zijn vergroot.

Al met al was het dus een zeer breed project.

2.3. Onderwijs

2.3.1. Bij een herdersvolk als de Pokot, hoort een nomadisch leven. Tel daarbij de vele gewapende conflicten op en het is te begrijpen dat geen of zeer weinig kinderen naar school konden gaan. Een paar jaar geleden was er nog sprake van dat 97 % van de bevolking analfabeet was.

2.3.2. Eén van de scholen in de plaats Amudat is die van “Kalas Girls and Boys”, in Amudat. ZOA werkt op deze school aan wat ‘Civic Education’ genoemd wordt. Door middel van dit programma wil ZOA mensen bewust maken van de rechten die ze hebben. Op deze school zitten meisjes die gevlucht zijn van huis, gevlucht voor vrouwenbesnijdenis en het hiermee gepaard gaande uithuwelijkingen.

Vrouwenbesnijdenis is iets wat binnen de Pokot-stam nog zeer geregeld voorkomt. ZOA probeert mensen ervan bewust te maken wat de gevolgen hiervan zijn voor de meisjes die dit moeten ondergaan. En dat het wettelijk verboden is. Op verschillende manieren wordt er campagne tegen gevoerd, o.a. door vrouwen die voorheen de besnijdenis uitvoerden aan het woord te laten, zoals Rebecca die we tijdens ons bezoek hebben gesproken. Ouders

nemen zelfs het risico dat hun dochter doodbloedt na de besnijdenis. Er zal dus ook nooit een aanklacht volgen. Veel meisjes vluchten weg bij hun ouders om zo te voorkomen dat ze besneden worden. Triest om te horen dat ze zelfs kunnen worden gedood als ze weer naar huis gaan. We hoorden ze zingen over het recht op

onderwijs en om niet besneden te worden. Besnijdenis zit diep in de cultuur geworteld en het is met name lastig om de mannen te overtuigen (want een besneden meisje levert een hogere bruidsschat op). Ook jongetjes vluchten weg omdat ze geen herder willen worden. Ze willen naar school en dat kan niet als je met de kudde mee moet trekken.

2.3.2.1. Op de Kalas school voor meisjes verblijven op dit moment 560 meisjes van wie er ongeveer 160 gesteund worden door ZOA. Zuster Magdalena heeft ons ook deze keer zeer hartelijk ontvangen en de keurig in schooluniform (was twee jaar geleden nog niet) gestoken leerlingen hebben, zoals gezegd, uitbundig voor ons gezongen.

2.3.2.2. Op dit moment zijn er nog 30 meisjes die geen ondersteuning krijgen. Daar is ongeveer 150 euro op jaarbasis voor nodig. Uitgezocht gaat worden wat de exacte kosten zijn om ook deze meisjes te kunnen helpen.

2.3.2.3. Op school blijkt een uitstekend werkende bakkerij aanwezig. De cake was heerlijk! Deze voorziet ook anderen, buiten de school, van het nodige brood. Onze vraag, en zeker die van Peter, is of dit niet nog professioneler uitgebuit kan worden.....

2.3.2.4. Als opmerking hebben we nog de opmerking geplaatst dat de focus vooral ligt op de Kalas meisjes school maar dat vooral het jongens gedeelte van de Kalas school niet moet worden vergeten. Ook jongetjes vluchten om geen herder te hoeven worden.

2.3.3. De aanname is dat onderwijs – voornamelijk op de lange termijn werkt en een vreedzame samenleving bevordert. In eerste instantie is dat omdat men door onderwijs op meer manieren conflict verminderend in hun levensonderhoud kan voorzien (diversified livelihoods), waardoor mensen minder snel in gewapende conflicten verzeild kunnen raken. Daarnaast is het ook zo dat door onderwijs mensen beter voor hun rechten op kunnen komen en weet hebben van wetgeving en handhaving, waardoor het aantal conflicten minder wordt.

2.3.4. Het belang van onderwijs is iets dat mensen zelf moeten inzien en is ook in grote mate een verantwoordelijkheid van de lokale overheid. Tijdens een

beleefdheidsbezoek aan de Resident District Commissioner David maakte hij ook duidelijk dat dit zeer belangrijk wordt geacht door de overheid. Hij prijst in alle toonaarden de aanwezigheid van ZOA en de werkzaamheden in het gebied. Naast onderwijs wordt de beschikbaarheid van water als enorm belangrijk ervaren. Met de overheid zijn van tevoren duidelijke afspraken gemaakt. Na de bouw van scholen krijgt de school een periode de tijd om te laten zien dat er voldoende kinderen zijn die naar school gaan. Wanneer die hoeveelheid kinderen bereikt, is wordt de school gecodeerd door de overheid, en zal er door de overheid een betaalde

leraar naar toe worden gestuurd. Naast het aantal kinderen zijn er nog een aantal voorwaarden waar een school aan moet voldoen om gecodeerd te worden, zoals de beschikbaarheid van een latrine, schoolbanken, een opslag en een kantoortje voor de hoofdmeester.

Op deze wijze probeert ZOA zowel gebruik te maken van lokale kennis en vaardigheden als van reeds bestaande initiatieven (community schools) en op lange termijn de continuering van de school veilig te stellen (perspectief op steun van de overheid).

2.3.5. Hoe weet je waar de grootste potentie en nood voor onderwijs is? Er wordt dan eerst gekeken naar dorpen waar reeds een community school aanwezig is. Dat is vaak een lokaal initiatief, waarbij een aantal actieve ouders een klasje zijn begonnen onder een boom. Dit geeft aan dat het belang van onderwijs al lokaal gedragen wordt, al zijn er vaak geen tafels, stoelen, lesboeken, etc. en is er geen gekwalificeerde leraar. Ook al is de kwaliteit van de school niet hoog, een reeds bestaand klasje onder de boom is voor ZOA een voorwaarde om onderwijs te ondersteunen.

2.3.6. Op de weinige scholen of in kerken wordt FAL les gegeven. FAL staat voor: Functional Adult Literacy, oftewel volwassenonderwijs. Het functionele zit in het feit dat het niet puur gaat over het leren van lezen en schrijven, maar ook over het leren van kennis en vaardigheden, bijvoorbeeld over hygiëne, voedsel of het opzetten van een spaargroep. ZOA werkt veel aan basisonderwijs, maar ouders geven vaak ook aan graag te willen leren. Vandaar dat er op verschillende plekken in het district 'FAL classes' gegeven worden.

Geschat wordt dat meer dan 95% van de volwassenen in Amudat niet kan lezen of schrijven, omdat ze nooit de kans gehad hebben dit te leren. Meestal omdat er simpelweg geen scholen waren of te ver weg waren, en vaak ook prioriteit gegeven werd aan het hoeden van vee. De mensen geven nu zelf aan dat ze willen leren, dus voor ZOA de reden om dit op te starten. Tijdens bezoek aan een school laat men graag zien wat er geleerd wordt. De beginners kunnen hun naam schrijven en een heel aantal woorden hardop van het bord lezen uit het Swahili. De gevorderden kunnen al rekensommen maken en woorden in het Engels lezen en schrijven.

2.3.7. In Cheptuis, Abongai en Nakipom heeft ZOA de laatste jaren scholen gebouwd.

Voor de coördinatie en management van de school zijn 'School Management Committees' opgericht: een committee (vijf mannen en vijf vrouwen) dat verantwoordelijk is voor het draaien van de school. Dit committee heeft een training gehad en heeft verschillende scholen bezocht in andere delen van Oeganda, om te leren wat hun rol als committee is. Ze zijn bijvoorbeeld verantwoordelijk voor het aanstellen (en betalen) van de leraar en de aanschaf van schoolboeken.

Inmiddels ondersteunt ZOA 9 scholen voor basisonderwijs in de dorpen Nakipom, Cheptuis, Chepkarakat, Abongai, Namodo, Motany, Chepongos, Kapetawoi en Loborokocho.

In de nabije toekomst zullen in het kader van project Pharus meerdere scholen gebouwd worden.

2.3.8. Wij bezochten tijdens ons bezoek de school in Nakipom die nu ruim een jaar in gebruik is. Op dit moment wordt lesgegeven in P1, P2 en P3. Omdat er maar twee lokalen zijn zit P1 buiten en als het regent bij P2 in. Eigenlijk is er dus al behoefte aan een derde lokaal. Er zijn 105 kinderen ingeschreven wat niet betekent dat deze ook allemaal aanwezig zijn. Doorgaans zijn dit 80 tot 95 kinderen. Grote oorzaak van deze afwezigheid is het feit dat de dichtstbijzijnde waterpomp op tweeëneenhalve kilometer afstand van de school verwijderd is. Kinderen moeten bij droogte, als de voorraad op school op is, eerst water halen. Daarnaast is vorig jaar door droogte en de “Army worm” de oogst grotendeels mislukt waardoor extra hulp thuis noodzakelijk was. Positief is dat de waterpomp in de nabijheid van het dorp het aantal conflicten in de omgeving sterk heeft verminderd.

Door het bouwen van een teacherhouse zijn er nu permanent twee gekwalificeerde leerkrachten aanwezig. Tijdens ons bezoek zijn aanwezig:

- een afvaardiging van de ouders
- een aantal “ouderen” uit de samenleving
- het SMT (Schoolmanagement team)
- het PTA (Parents/ teachers Association)

Naast de school is een toiletgebouw geplaatst. Ook zijn er, aan het oog onttrokken, “kleedruimtes” die noodzakelijk omdat ze anders tijdens hun maandelijkse periode niet naar school mogen.

De school heeft (nog) geen voedselprogramma. Dit omdat het buiten het WFP programma valt. Indien nodig zouden ouders gesteund kunnen worden bij de aanleg van een tuin bij de school. De afwezigheid van een pomp maakt dit moeilijk. Ouders worden nu aangemoedigd om de kinderen eten mee te geven. Eigenlijk zou de overheid voor de voedselvoorziening moeten zorgen.

-Navraag zal gedaan voor de kosten van het slaan van een pomp bij de school. Dit betekent wel dat er ook gedacht moet worden aan een hek om de school om de kinderen “te beschermen” tegen ouderen die ook gebruik zullen willen maken van de pomp.

-Er moet een goot aangebracht worden bij het teachershouse die uitloopt op een waterton

-De afwerking van de latrines (raampjes) is niet afgemaakt. Dit zal worden afgemaakt voordat de aannemer zijn laatste salaris ontvangt.

-De bouw van een extra lokaal vergt ongeveer 25000,= euro.

2.4. Vervolg projecten

2.4.1. Vorig jaar is een start gemaakt met het project “Youth, Income and Education 2” Dit voor de periode 2016-2017. Het richt zich vooral op een drietal speerpunten:

1. VSLA (Village Saving Loan Association) ondersteuning (5 VSLA groepen met elk ongeveer 20 personen)
2. beroepsonderwijs/ vakonderwijs op een hoger peil brengen (35 deelnemers)
3. APFS (Agro Pastoral Field School) ondersteunen. Trainingen op het gebied van landbouw/akkerbouw. (12 groepen met elk ongeveer 30 deelnemers)

Daarnaast vindt nog enige ondersteuning plaats aan de bestaande VSLA groepen in Abongai en Cheptuis en aan de jeugd die (nog) niet kan deelnemen aan de vervolgopleiding.

In februari 2017 is ZBA groep Oeganda akkoord gegaan met de financiering van het driejarig project “Livelihoods in Amudat” Naast de al genoemde 3 punten ligt de focus van dit project:

4. op het houden van bijen en intensivering het tuinbouwproject met daarnaast als extra doelstelling:
5. het terugdringen van meisjes besnijdenis.

Onze aandacht tijdens het bezoek was vooral gericht op genoemde punten en daarnaast op een kleiner project, waarvoor ook geld beschikbaar is gesteld nl. het “Christian Assistance Project”. Dit met cofinanciering van de Nederlands Hervormde Kerk in Kampen.

2.4.1.1 VSLA ondersteuning.

2.4.1.1.1. Het is voor veel ouders erg moeilijk om het benodigde schoolgeld voor hun kinderen bij elkaar te krijgen. Vooral vrouwen, die de noodzaak van onderwijs zeer goed inzien, hebben niet de economische middelen om de onderwijskosten te betalen. Maar ook de mannen moeten erbij betrokken worden omdat zij uiteindelijk de beslissende stem in het huishouden hebben. Vrouwen staan cultuurtechnisch altijd achter. De vrouw werkt en de man doet in principe niets. Toch profiteren de vrouwen binnen deze groepen van het feit dat ze mede eigenaar zijn en mee mogen beslissen over hun zelf gerealiseerde verdiensten. Het verdiende geld kan besteed worden aan het schoolgeld voor de kinderen en voor de aankoop van b.v. zeep voor het huishouden.

2.4.1.1.2. Positieve ervaringen zijn inmiddels opgedaan bij de ouders van de Cheptuis en de Abongai scholen. Hier kunnen meer kinderen naar school gaan omdat het schoolgeld betaald kan worden. Daarnaast geeft het zekerheid voor de leerkrachten zodat deze eerder besluiten om te blijven.

2.4.1.1.3. Op dit moment zijn op meerdere plaatsen 5 groepen samenwerkende ouders actief. Elke groep heeft 15 tot 20 leden. Het zijn kleine spaargroepen die begeleid en getraind worden hoe ze het spaargeld kunnen uitlenen aan activiteiten die financiering nodig hebben. De door ons bezochte groep vroeg daar een rentepercentage van 10% per maand voor. Dit lijkt ons zeer hoog. Bij opening van de grote geldkist door drie personen, die onafhankelijk van elkaar een sleutel hebben om de kist te openen, werd een keurige boekhouding getoond met daarin de maandelijks door de leden ingelegde gelden en daarnaast de geïnvesteerde bedragen. De terugbetaling bleek nog niet in alle gevallen even soepel te verlopen. Er zijn slechts twee mensen die hebben terugbetaald. Door ZOA is mede een kapitaal beschikbaar gesteld van 2.5 miljoen OS. (ongeveer 650 euro) Het belang van zelf geld in leggen wordt in deze groep onderkend. Men legt zelfs twee maal zoveel in als gevraagd door ZOA. Inmiddels is een kleine 4 miljoen OS in kas. De groep bestaat sinds januari. j.l. en wekelijks wordt geld ingelegd. Deze groep is zelf gestart en later voorzien van extra geld door ZOA. Als voorbeeld van waar het uitgeleende geld naar toe gaat wordt verteld dat er b.v. één grote zak suiker in Kenia gekocht wordt die vervolgens in kleine zakjes wordt door verkocht. Suiker is een veel gevraagd artikel. Lenen betekent wel dat, als er niet wordt terugbetaald, er vee wordt opgehaald en verkocht om de schuld af te betalen.

2.4.1.1.4. Ouders die besluiten een onderneming te starten met behulp van geleend geld worden ondersteund en begeleid door ZOA. Samen kan er b.v een ondernemingsplan worden opgesteld.

2.4.1.1.5. Bij rondgang door het dorp (Remoj?) bleek hier de aloë vera een belangrijke bron van inkomsten te zijn. Het sap van deze plant wordt gekookt waarna de overblijvende, op teer lijkende, massa wordt verkocht. Dit wordt vervolgens geëxporteerd naar Arabische landen.

2.4.2. Het beroepsonderwijs op een hoger peil brengen.

2.4.2.1 Nu de regio steeds toegankelijker wordt en men steeds meer kan beschikken over elektriciteit (60% van de tijd aanwezig) nemen de mogelijkheden tot ondernemen snel toe. Ondanks het nog steeds gebrekkige wegennet, dat in de regentijd bijna onbegaanbaar is, nemen de kansen om producten af te zetten toe. Met name in het nabijgelegen Kenia ligt een open markt met tal van mogelijkheden om zaken te doen. Tijdens ons bezoek zijn kleine

ondernemingen bezocht (kapper, reparatie en onderdelen verkoop van (brom)fietsen

die blijk geven naast zaken te doen ook een eigen boekhouding te kunnen voeren. Een groep imkers gaf aan dat honing heel goed af te zetten was op de markt in Kenia waar veel belangstelling is omdat in Amudat nog sprake is van een product dat geproduceerd is zonder gebruik te maken van chemische producten.

2.4.2.2. Op dit moment zijn er in het Amudat district 12 basisscholen die door de overheid ondersteund worden en is er 1 school voor vervolgonderwijs. Er is geen mogelijkheid om een beroepsopleiding te volgen wat tot gevolg heeft dat jongeren niet gemotiveerd zijn om door te leren en ouders het belang van verdere scholing onderschatten. Dankzij ZOA hebben 35 jongeren een opleiding kunnen krijgen in de stad Soroti. Zij zijn daar opgeleid tot kapster, motortechnicus, kleermaker en metselaar. Zij worden bij terugkeer begeleid in het analyseren van de markt, boekhouding, klantvriendelijkheid en andere ondernemersvaardigheden.

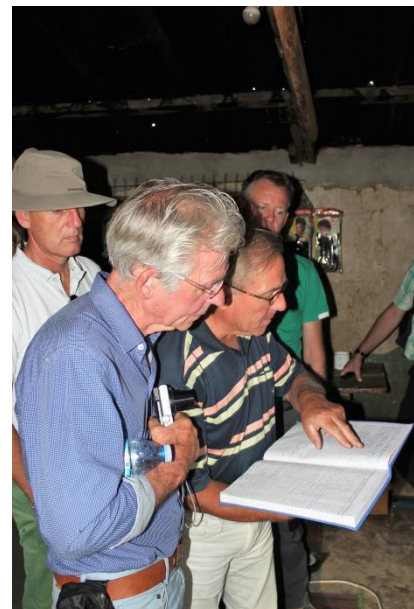
2.4.2.3. Wij hebben geconstateerd dat bij terugkeer inderdaad een eigen onderneming wordt opgezet. De boekhouding werd keurig bijgehouden. Ook was er al sprake van dat een werkneemster van een kapsalon voor zich zelf was begonnen. Helaas hebben we ook geconstateerd dat een succesvolle metselaar was vertrokken naar een ander gebied waar meer te verdienen valt.

De “getrainde jeugd” is met wisselend succes gaan ondernemen. De kerst periode van 2016 betekende een opleving voor de kapsalons en kleermakers omdat juist in deze periode geld werd uitgegeven bij deze categorie ondernemers. In deze periode werd echter minder uitgegeven aan laswerk. Hierdoor kan men zich afhankelijk gaan voelen van de steun van ZOA terwijl het juist de bedoeling is om deze ondernemers op eigen benen te laten staan.

2.4.2.4. De opleiding van de individuele leerling is meer risicovol dan b.v. het bijenteelt project. Je besteedt geld aan een opleiding terwijl daar vervolgens onvoldoende of niets mee wordt gedaan of dat een onderneming “flopt”. Ook kan het zijn dat de vaardigheden in aanleg niet aanwezig zijn. Zo zijn er b.v. drie jongens opgeleid voor timmerman. Twee hebben daar aanleg voor maar de derde niet. Toch blijft het doel om werk te genereren het belangrijkste. Waar niets mis kan gaan kan ook niets nieuws ontstaan!

2.4.2.5. Er wordt gesteld dat als een doel niet gehaald dreigt te worden of niet gehaald wordt er overleg met de sponsor moet plaats vinden.

2.4.2.6. Om te leren van succes ervaringen is vorig najaar een excursie georganiseerd naar 3 succesvolle ondernemers in Kumi en naar 1 ondernemer in Soroti. Hiervoor waren 15 jongeren geselecteerd. Aanvankelijk was het de bedoeling om alle 35 deelnemers mee te nemen op excursie maar de transportkosten pasten niet binnen het bestaande budget. Daarom is gekozen voor deelname vanuit de verschillende branches.

De excursie heeft b.v. opgeleverd dat twee kapsters hun activiteiten hebben uitgebreid met nagelverzorging en het verzorgen van make up. Ook zijn ze kinderen gaan knippen (scheren) en wordt speciale aandacht besteed aan het knippen van mannen. Ze mogen zich verheugen zich medewerkers van ZOA onder hun cliënte te mogen rekenen en ook Gerrit mocht zich vorige jaar een wasbeurt laten welgevallen....Voor ons een grappige bijkomstigheid maar voor de dames iets waar ze maar wat trots op zijn.

2.4.2.7. De eerste fase van het opzetten van een onderneming is van cruciaal belang voor het welslagen hiervan. Blijvende ondersteuning door ZOA is daarom belangrijk. Vooral de boekhouding levert problemen op maar hierbij laat men zich ook graag ondersteunen.

2.4.2.8. Op de vele borden langs de weg staat dan ook de naam van ZOA vermeld als ondersteuner van de onderneming.

2.4.2.9. Ook zonder naar school te gaan zijn vaardigheden in de praktijk aan te leren. Al bij de uitvoering van het eerste project heeft ZOA dit ook uitgevoerd. Door middel van ISSB technologie worden jongeren uit een (soms afgelegen) dorp getraind om zelf bakstenen te maken om daarmee b.v. de school (en een latrine) te bouwen. ISSB staat voor "Interlocking Soil Stabilized Blocks". Het is een manier om eenvoudig stenen te maken op de locatie van de school in het dorp zelf, onder supervisie van een engineer/aannemer. Zo leren de jongeren uit een dorp een vaardigheid, die ze na de bouw van de school nog steeds kunnen gebruiken. De jongeren zijn veelal de warriors (gewapende strijders) van voorheen en op zoek naar een manier om te overleven nu de wapens zijn verdwenen. Door het maken van stenen en het bouwen van de school realiseren ze zich tot wat voor dingen ze zelf in staat zijn.

2.4.3. Tuinbouw

2.4.3.1 De Pokot is, zoals reeds eerder gezegd, een herdersvolk. Dit betekent dat men van huis uit, door een (half) nomadisch leven, eigenlijk nauwelijks bekend is met landbouw. De laatste jaren heeft ZOA gewerkt met ongeveer 60 groepen die praktijklessen kregen. Dit om de inkomsten te vergroten en de

voedselbehoefte van de bevolking te verbeteren en veilig te stellen. Het ontbreekt echter vaak aan zakelijke vaardigheden en men blijft mede daardoor afhankelijk van ZOA voor de levering van zaden en andere hulp.

Doel van dit onderdeel van het project is dan ook om groepen die bewezen hebben zich te willen en kunnen verdiepen in landbouwvaardigheden zich ook echt verder te bekwamen. Dit voorjaar zijn hiervoor 9 groepen

geselecteerd.

2.4.3.2.

Bij de trainingen richt men zich op:

- het aanleren van zakelijke vaardigheden zoals het sparen en lenen voor zaaigoed en het investeren en repareren van materialen;
- het koppelen van groepen aan bestaande markten;
- het stimuleren om eigenaar worden van de gronden en te komen tot investeringen vanuit de groep;
- het land dusdanig te bewerken dat langdurige voedsel productie gegarandeerd is. Het inkomen kan b.v. worden vergroot middels irrigatie;
- groepen bij elkaar brengen om elkaar te stimuleren en ideeën uit te wisselen;
- het tonen van stimulerende voorbeelden. Zo zijn 9 mannen en 9 vrouwen meegenomen naar voorbeelden van geslaagde tuinbouwprojecten in Ngora en Jinja (grote "Trade Show Agriculture")

2.4.3.3.

In het vorige project "Youth, Income and Education 2" dat tot dit voorjaar liep, ging men ervan uit dat een maximale opbrengst gehaald kon worden uit het feit dat de groepen getraind werden vóór het plantseizoen dat begint in april. Toen het project startte in augustus 2016 was het eerste oogstseizoen al begonnen. Voordat de training startte moesten eerst gemotiveerde groepen worden gelokaliseerd en dit heeft de nodige tijd gekost.

De tuinbouwgroepen die ondersteuning krijgen van ZBA maken deel uit van een doorgaand project dat is opgestart door ZOA middels een fonds van de FAO (De Voedsel- en Landbouworganisatie van de Verenigde Naties).

2.4.3.4.

De groepen worden voortdurend getraind in nieuwe tuinbouwtechnieken en samen met ZOA wordt gezocht naar nieuwe afzetmogelijkheden op de interne- en externe markt (Kenia). De meest succesvolle deelnemers, die het in zich hebben om zelfstandige tuinbouwondernemers te worden, hebben meer geavanceerde irrigatietechnieken nodig om hun opbrengsten te kunnen vergroten. Dit omdat de regen vaak uitblijft als gevolg van het veranderende klimaat. Momenteel gebeurt het besproeien met voetpompen waarmee slechts een beperkt gebied kan worden bewerkt. Op andere locaties in Karomoja wordt met succes gewerkt met solar pompen die, omdat ze te transporteren zijn, op meerdere (naburige) percelen ingezet kunnen worden. Omdat de projecten voor meer dan 50% worden uitgevoerd door vrouwen komen de inkomsten ook rechtstreeks ten goede aan de huishoudens. Om ook arme, maar zeer gemotiveerde, boeren die zich geen bijdrage voor een pomp kunnen veroorloven toch te helpen zullen ook zij worden meegenomen in het project. De hulp zal daarom op verschillende niveaus worden gegeven waarbij zo veel mogelijk "maatwerk" wordt verleend. Er zullen een aantal proefbedrijven worden gerealiseerd die model zullen staan voor andere boeren.

2.4.3.5.

Een solar pomp wordt geprefereerd boven een druppelinstallatie. Een solar pomp wordt de verantwoordelijkheid van één persoon. Hierdoor zal er voor beter onderhoud gezorgd worden dan een gemeenschappelijke druppelinstallatie waar niemand de verantwoordelijkheid heeft. Wie zorgt er dan voor het onderhoud? Bovendien komt, door de mobiliteit, de solar pomp ten goede aan veel meer mensen. Dit door middel van verhuur.

De gevoelens binnen de ZBA groep zijn gemengd als het gaat om deze keuze. Met

het sproeien gaat erg veel water verloren door verdamping. Het 's nachts sproeien zou al een aanzienlijke verbetering zijn. Dit lukt echter niet met een solar pomp. Een accu zou hier voor een oplossing kunnen zorgen. Het bedrijf dat de pompen levert heet "Solar Now" en is een Nederlands bedrijf. Hier zal navraag gedaan worden over het gebruik van een accu bij de pomp. Met de pompen zou je ook overdag een op een verhoging staande bak van b.v. 5000 liter water kunnen vullen om deze m.b.v. eigen druk middels druppelaars het veld te besproeien (klein pilot project). Ook hierbij komt weer het punt onderhoud en verantwoordelijkheid om de hoek kijken.

2.4.3.6. Er ligt nu ook, geopperd door Martin (ZOA Amudat), het voorstel om 4 van de 9 deelnemende groepen die geholpen zijn met zaden en training te voorzien van een driewielig karretje om de producten naar de markt te kunnen brengen. Dit wordt, ook bij deze, voorgelegd aan de ZBA groep.

2.4.3.7. Tijdens het veldbezoek hebben we twee groepen ("Green Harvest" en "Lift Up") bezocht die met behulp van een voetspomp hun land bevoeien. De eerste groep bestaat uit 10 families. De tweede uit 26 leden. Er worden o.a. uien, aubergines, tomaten, watermeloen, mais en andere traditionele groentes verbouwd. Het is de bedoeling dat voor hen in dit project een solar pomp wordt aangeschaft. De tuin ziet er keurig verzorgd uit en maakt een professionele indruk. Men kweekt daarnaast op dit moment boompjes die moeten gaan zorgen voor schaduw voor de gewassen. Op de tuin is te zien dat de groentes in de schaduw van de bestaande bomen zich beter ontwikkelen. Men maakt gebruik van pesticides maar men ziet in dat insecten meer biologisch bestreden moeten worden b.v. met behulp van eigen gemaakte middelen met als bestanddeel o.a. rode peper.

Het belang van bijen voor de bestuiving wordt onderkend maar men heeft deze zelf (nog) niet.

2.4.3.8. Men vertelt dat van de opbrengsten o.a. schoolgeld en kleding gekocht kan worden. (Ook hier wordt het meest ingebracht door de vrouwen). Daarnaast wordt uiteraard een groot deel van de opbrengst aangewend voor eigen voedsel en kan men soms de hulp van externen inhuren in drukke tijden. Het belangrijkste dat ze van Paul (ZOA) hebben geleerd is kennis, organiseren (dwz vooral hoe de rollen binnen de groep verdeeld moeten worden) en kwaliteitsverbetering wat leidt tot hogere opbrengsten.

2.4.3.9. Wat ons opvalt is dat de grond gehuurd wordt. Dit zonder dat er een (langdurige) schriftelijke huurovereenkomst aan ten grondslag ligt. Eigenlijk werd men op dit moment aan waardevermeerdering van de grond zonder dat dit ten goede komt aan de gebruikers. Iedere (vaste) investering is dus geen waardevermeerdering voor de lange termijn. We vragen ons dan ook af of het niet verstandig is van te voren heel goede (langdurige) overeenkomsten te sluiten die b.v. kunnen resulteren in overname van de grond.

2.4.3.10. 's Middags bezoeken we een bananenplantage waar men dit probleem zelf heeft aangepakt. Vanuit de bestaande, gehuurde, plantage wordt plantgoed overgebracht naar grond die zelf is aangeschaft vanuit de inkomsten van de huidige. Wellicht dat dit meer "goud" gaat opleveren dan het goud dat de, onder zeer primitieve omstandigheden werkende, gouddelvers vinden in de onmiddellijke nabijheid van deze plantage. Goud wordt in ieder geval wel gewonnen door de bijen bij de bestuiving van de bananen. Volgens de planters maakt de bananen plant de honing nog zoeter.....Men ziet in ieder geval het belang van de bestuiving! Onder de planten wordt in de schaduw bonen en cassave verbouwd. In november kan geoogst worden

2.4.4. Bijenteelt

2.4.4.1. Ook hierbij is het hoofddoel het vergroten van de inkomsten van de Pokot in het Amudat district. Gemengde landbouw is de meest geschikte oplossing voor een langdurige bron van inkomsten in Amudat. Dit gezien de beperkte mogelijkheden om inkomen te creëren, de nadelige weersomstandigheden en verschillende vormen van conflicten. Het verbeteren van de tuinbouw en het toenemende belang van het houden van bijen zijn veelbelovende middelen om het inkomen te vergroten.

Amudat is zeer geschikt voor het houden van bijen omdat hier de beste honing vandaan komt. De bijen winnen deze voornamelijk op de acaciabomen (bloeit enkele weken) en de aloë vera plant (bloeit ongeveer 3 maanden). Naast honing kan bijenwas, propolis en bijengif een bron van inkomsten opleveren.

2.4.4.2. Slechts weinig Pokot leden zijn tot nog toe bezig met het houden van bijen. Zij hebben weinig ervaring en de opbrengsten zijn dan ook niet groot. Toch is er interesse omdat men weet van succes ervaringen uit de streek rond Nakasepan. Groot probleem hier was het vinden van een geschikt afzetgebied maar met de komst van Wimrob Ltd. lijkt hier een oplossing voor te zijn gekomen. Mede hierdoor kan niet alleen een gapend gat tussen producent en consument

overbrugd worden maar kan er ook scholing en kennis worden binnen gehaald.

2.4.4.3. Het houden van bijenhouden is een interessante bezigheid omdat het heel snel opbrengst kan genereren. De eerste opbrengst duurt meestal wat langer omdat eerst de kasten bevolkt moeten raken. De kans op succes is groot en langdurige training door Wimrob (met twee trainingscentra in Alakas en Loroo) is mogelijk. Daarnaast is er veel vraag naar White Honey b.v. van de accacia zowel in Oeganda als in het nabijgelegen Kenia. Daarnaast produceert men een “dark honey” van verschillende bloemen” onder de naam “Golden Brown”. Daarnaast is afzet van zowel honing als was aan Wimrob verzekerd. Honing is geen moeilijk product dat bovendien zeer lang houdbaar is. Wel is er sprake van verschillende kwaliteit nl. een honing bestemd voor de lokale markt, een standaard kwaliteit voor de nationale markt en een export kwaliteit. Wimrob exporteert inmiddels wel was b.v. naar Japan maar exporteert (nog) geen honing.

De kwaliteit hangt af van de manier van oogsten, het transport en de opslag. De emmers dienen b.v. zeer schoon te zijn en moeten afsluitbaar zijn. Honing trekt nl. vocht aan. (is hygroscopisch) Een te hoog vochtpercentage dat kan ontstaan door een te vroege oogst (uit niet afgesloten honingcellen) of blootstelling aan hoge (lucht) vochtigheid kan het vochtpercentage doen oplopen tot boven de 20%. Dit heeft tot gevolg dat de honing gaat gisten en daardoor niet meer geschikt is voor consumptie. Dit maakt het product echter niet complex maar kennis hiervan is noodzakelijk. Door Wimrob kan middels een MRA (Minimum Requirements Audit) bij elke deelnemende groep gekeken worden of voldaan wordt aan de minimale eisen om op verantwoorde wijze bijen te houden en honing te oogsten.

2.4.4.4. Kanttekening van onze kant, ook gemaakt destijds bij het Nwoya project:

1. Wil men blijven werken met de traditional hive dan is het van belang vooral te focussen op vergroting van de inhoud van deze hive (zie reader International Training Workshop; 2013 Trichilia ABC e.a.)

2. Het zou eigenlijk “verboden” moeten worden om het eerste jaar honing te oogsten omdat de volken, als dit wel gebeurt, nooit meer goed groeien tenminste niet die stormachtige ontwikkeling kunnen doormaken die bij het niet oogsten plaats vindt. (Francis Smit; “Beekeeping in the tropics”) Als ik zijn berekening goed interpreteer neemt Robert bij het Project “female surgeons” ook het eerste jaar niet mee. (om deze reden?)

3. Het gevaar blijft bestaan dat men te veel honing wil oogsten waardoor de kans op zwermen (kastverlating) wordt vergroot.

Gelukkig is in dit project gekozen voor het direct gaan en leren werken met de KTB (Kenya Topbar Hive). In Nwoya is destijds gekozen voor het verbeteren van het werken met de Local Beehive. Het proces om te komen tot echt rendement is hierdoor (onnodig) vertraagd.

2.4.4.5. Doelstellingen van het project zijn o.a.:

- het verhogen van de inkomsten van kwetsbare Pokot families middels het houden van bijen naast hun inkomen vanuit de veeteelt;
- het verhogen van het aantal kasten bij de bijenhouders;
- het vergroten van het aantal bijenhouders die tevens geschoold worden in de praktijk en theorie van het bijenhouden (b.v. het vermeerderen van volken);
- het vergroten van het aantal bevolkte bijenkasten;
- kennis bijbrengen van de betekenis van het natuurlijke landschap voor de bijenteelt;
- kennis bijbrengen van agrarische productie in relatie met bestuiving en het gebruik van pesticide;
- kennis van het marktmechanisme.

2.4.4.6. Onze poging om de laatste 378 KTB's te laten leveren door Wimrob blijkt niet mogelijk te zijn. Dit zou contractbreuk betekenen omdat voor de levering een tender was uitgeschreven. We maakten ons zorgen omdat de KTB's die we zagen op de ZOA compound van slechte kwaliteit waren. De bijen konden zich op

vele (ongeoorloofde) manieren toegang tot de kast verschaffen. Het plan was om middels ZOA in twee tranches bijenkasten (KTB's) beschikbaar te stellen. De eerste 100 (geleverd door Wimrob) zijn momenteel uitgegeven. Middels inschrijving zijn de laatste kasten aanbesteed aan de laagste inschrijver. Op dit moment worden die kasten al over de groepen verdeeld. Ons is verzekerd dat zeker is gekeken naar kwaliteit. De kasten worden geleverd door "Green en

White "en zijn minimaal van dezelfde kwaliteit als Wimrob, mogelijk is het hout zelfs dikker.

2.4.4.7. Tijdens veldbezoek krijgen we 7 van de KTB's te zien die in de eerste tranche (103 KTB's) geleverd zijn door Wimrob. Hier is sprake van een 100% kolonisatie binnen drie weken. Dit is uitzonderlijk en wijst op heel bijzonder goede dracht omstandigheden. De groep heeft al langer de beschikking over traditionele bijenkasten en is ondanks dit succes nog niet geheel overtuigd van de voordelen van de KTB. Bij aanschaf van nieuw materiaal zijn de kosten voor een KTB erg hoog. Afgesproken is dat voor de eerste levering niets betaald wordt maar dat voor een tweede levering 25% wordt bijgedragen. Veelal vergeet men dat een KTB ongeveer tien jaar meegaat terwijl een "traditional hive" slechts ongeveer twee jaar dienst kan doen. Hier moet het mogelijk zijn om twee keer per jaar 15 a 20 kg honing te oogsten. Een gezin zou van de opbrengst van 50 kasten kunnen leven. De honing wordt vnl. verhandeld op de markt in Kenya dat 7 km. verderop ligt.

2.4.4.8. Tijdens ons verblijf op de compound van ZOA mochten we meehelpen met de oogst van een drietal kasten. Deze worden bijgehouden door Paul de medewerker die ook moet zorgen voor de begeleiding, coaching en monitoring in het veld. Het oogsten gebeurde m.b.v. Robert en Patrick van Wimrob. Hierbij kan opgemerkt worden dat Robert hierbij op zeer kundige en rustige wijze zijn medewerker coachte en blij gaf van vakbekwaamheid. De toestand van de volken en de technische fouten die geconstateerd werden door mij geven wel aanleiding

om te adviseren Paul een vervoltraining door Wimrob te laten volgen. Dit met zeer veel bewondering voor het werk dat Paul verzet.

2.4.4.9. Als ZBA team zouden we het een unieke kans vinden om de KTB's in het kader van werkgelegenheid in Amudat zelf te bouwen. Het materiaal is echter niet aanwezig evenals de benodigde machines. Prijstechnisch is aanvoer van buitenaf voordeliger. Toch dringen we erop aan om de productie op den duur toch zelf te gaan realiseren. De interesse van Wimrob om hierin te participeren is echter nog niet groot. Zij hebben meer belangstelling voor de honing en de was. De prijzen die men echter geeft voor honing in Kenia zijn dusdanig hoog dat het moeilijk zal zijn voor Wimrob om hier tussen te komen. Om altijd de herkomst van de honing uit het veld te kunnen traceren krijgt elke oogst een GPS track van Wimrob mee. De oogst kan dus zeer goed in kaart gebracht worden. Voor kleine hoeveelheden zal, vanwege de grote afstanden, dan ook snel geen interesse meer zijn.

Voor het welslagen van het project hebben we ze, zeker vwb de opleiding, hard nodig. Hier zou een mogelijk probleem kunnen gaan ontstaan. Hoe kunnen we zorgen dat Wimrob zijn interesse in Amudat niet gaat verliezen?

2.4.4.10. De ervaring die opgedaan is in Nwoya met het project "Bees and Trees" wordt in Amudat in praktijk gebracht:

- men maakt gebruik van bewezen imkerstechnieken bij de opleiding d.w.z. dat aangeleerd wordt wat en ook echt bruikbaar noodzakelijk is in de praktijk;
- men maakt de groep (network) verantwoordelijk voor de individuele vaardigheden van de deelnemers. Men wil dit ook omdat bij slecht vakmanschap de contributie aan de groep niet voldaan kan worden;

- in een network gebaseerd op wederzijds vertrouwen en samenwerking is de opbrengst, bewezen, hoger;
- ZOA heeft contacten met instanties die een strategische marktpositie innemen zodat de afzet van producten (voor een goede prijs) gegarandeerd is. Daarnaast is ZOA een van de sponsors van de "National Honey Week" waar bijenhouders hun producten kunnen tonen en ervaringen/ nieuwe ontwikkelingen kunnen uitwisselen.

2.4.4.11. Voor het project en de betrokkenheid van Wimrob wordt gesteld dat een jaarproductie van minimaal 10 ton honing noodzakelijk is. Wij constateren echter dat men nu al eigen wegen zoekt voor de afzet van honing. Deze is nl. In Kenia veel gevraagd mede doordat er sprake is van een zeer natuur zuiver product dat niet in aanraking is geweest met (chemische) bestrijdingsmiddelen. Die 10 ton is mede hierdoor als doel nog erg ver weg.

2.4.4.12. Het project gaat twee jaar duren omdat de ervaring van ZOA leert dat dit soort projecten verschillende seizoenen gevolgd en begeleid moet worden. Voortdurende training en monitoring zijn ontzettend belangrijk en onmisbaar voor het welslagen van het project.

Het streven is om het project te laten groeien tot 14 groepen van 20 deelnemers.

Het is de bedoeling om netwerken van imkers op te zetten met voor elke groep een eigen inzamelpunt voor de honing. Dit in overleg met Wimrob omdat dit punt bereikbaar moet zijn voor de truck. Hier kan ook de kwaliteit worden bewaakt. Ook materiaal kan vanuit deze punten beschikbaar gesteld worden. Opmerking: Eigenlijk zou ook hier geoogst moeten worden door speciale “oogstteams”.

In het project worden zowel bestaande als nieuwe bijenhouders meegenomen. Beide groepen zullen worden (bij)geschoold.

2.4.4.13. Ook bij dit project zal één van de grootste bedreigingen de nu reeds waarneembare klimaatsverandering zijn. Dit is ook het geval bij de eerdere projecten in Nwoya.

2.4.4.14. Wat we wel een beetje missen bij dit project zijn concrete, meetbare doelen. Ze zijn wellicht wel opgesteld maar ons niet bekend. Als vb zou je bij de eerste doelstelling kunnen stellen dat aan het eind van het project 50% van de bijenhouders die hebben deelgenomen hun inkomen daadwerkelijk hebben verhoogd. Ander v.b.: tachtig procent van alle uitgereikte KTB's moet aan het eind van het project bevolkt zijn.

2.4.5. Bijzondere doelgroep met eigen extra doelstelling:

2.4.5.1. Zoals in de inleiding gezegd is de besnijdenis van jonge meisjes nog steeds een groot probleem in Amudat (FGM=Female Genital Mutation) Dit is door de overheid inmiddels verboden. Gelukkig komt men langzaam tot het inzicht dat het slecht is en veel sterfte zowel bij baby's als moeders tot gevolg heeft. Geprobeerd wordt om vrouwen die deze besnijdenis uitvoeren te laten stoppen met deze praktijken. Hierdoor raken ze echter hun status en inkomsten kwijt. Door het houden (!van bijen zou een zekere bron van inkomsten worden herwonnen.

2.4.5.2. Wimrob heeft een fonds gecreëerd om deze vrouwen (Reformed Female Surgeons) te helpen een nieuwe bron van inkomsten te verwerven.

Het streven was om tenminste 10 vrouwen te kunnen ondersteunen. Tijdens ons bezoek was men met veel moeite tot 7 deelnemers gekomen. Inmiddels (23 -10-2017) heeft men 9 vrouwen gevonden die mee willen doen. Besnijdenis blijft een probleem waar niet over gesproken wordt waardoor mensen “onder de radar” kunnen blijven.

Wimrob wil een contract van drie jaar sluiten met de vrouwen. Daarbij wordt maandelijks ongeveer 12 euro betaald. Drie jaar lang beheren zij de bijenkasten die deze drie jaar van Wimrob blijven. Na deze drie jaar wordt het eigendom. Daarnaast mag 10% van de honingopbrengst worden behouden voor eigen consumptie, eigen verkoop of verkoop aan Wimrob. Driemaandelijks zal door Robert ondersteuning worden verleend en zal er door hem gerapporteerd worden. Elke vrouw krijgt aanvankelijk de beschikking over 5 KTB's. In totaal zal Wimrob dus 9×5 is 45 KTB's investeren ($45 \times \text{€}22,50 = \text{€}1012,50$) Daarnaast komen de kosten van

consult/inspectie en oogsten (9x€75,-=€675,-) Daar staat tegenover een geschatte opbrengst van minimaal 10 kg. honing per oogst per KTB. Dit betekent per deelnemer 50 kilo honing per seizoen. In twee (zie eerder opmerking bij 2.4.4.4.) seizoenen 100 kilo waarvan 90% voor Wimrob is. De gemiddelde marktprijs van honing is 6000 OS (€1,50).

In het project voorstel wordt wel als voorbehoud aangegeven dat vrouwen die niet voldoen aan de criteria van Wimrob, en dus niet in aanmerking komen voor een uitkering uit het fonds, gekoppeld zullen worden aan een netwerk.

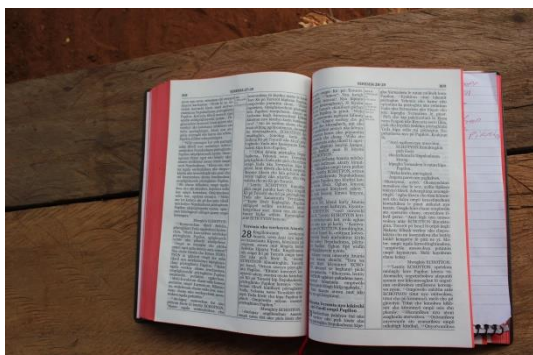
2.4.5.3. Tijdens ons bezoek maakten we kennis met Rebecca, een voormalig Female Surgeon. Zij heeft haar rijke leven opgegeven omdat, door kerkbezoek, ze zich realiseerde dat zij zich schuldig maakte aan onschuldig bloedvergieten. De besnijdenis van een meisje leverde haar een geit op; drie meisjes uit één gezin een koe. Nu zorgt ze, ontdaan van status en inkomen, na verhuizing voor de kinderen van haar overleden dochter, die ooit door haar zelf besneden was. Het “vak” leerde ze van haar moeder. Nu neemt ze deel aan een spaarprogramma van ZOA. Hierdoor kan ze zich middels de verkoop van kleding en groenten een bron van inkomsten verwerven. De opbrengst van groenten was vorig jaar door droogte en ongedierte (wormen) erg slecht waardoor er nauwelijks inkomsten waren. Ze wacht op deelname aan het bijenteelt project.

Wij zullen navragen waarom dit nog niet is gestart. Dit is inmiddels dan ook gebeurd. ZOA heeft inmiddels hierover contact opgenomen met Wimrob, omdat zij, zoals eerder beschreven, zorg dragen voor dit gedeelte van het project. Het hierboven beschreven contract zal dan ook zsm worden gesloten en zoals beschreven uitgevoerd worden.

2.4.6. Christian Assistance in Amudat.

2.4.6.1. Zoals we aan het begin van dit verslag al melden is er naast het grote “inkomensproject” nog een tweede, veel kleiner maar niet minder belangrijk, project nl. “Christian Assistance in Amudat District” onderdeel van het ZOA programma “Kerken en sociale transformatie”.

Het totale budget voor dit project omvat 45.000 euro, waarvan 15.000 is ingebracht door de Nederlandse Hervormde Kerk in Kampen. Dit geld wordt besteed aan:

- de bouw van kerken;
- de opleiding van predikanten, waarvan 6 op kosten van het ZBA team ;
- de aanschaf van materialen.

2.4.6.2. In totaal zullen er 7 kerken worden gebouwd. Met de bouw van die 7 kerken is nog niet gestart, omdat de kerken de taak hebben gekregen om zelf een deel van het benodigde geld op te halen. De kerken halen het benodigde bedrag op voor het golfplaten dak en zijn verantwoordelijk voor het regelen van de grond waarop de kerk gebouwd zal worden.

ZOA betaalt vervolgens voor de constructie van de kerk. De “Full Gospel Church” heeft aan de voorwaarden voldaan, en kan binnenkort met de bouw van een kerk starten. De “Pentacostal Assembly of God”, de “Lutheran Church” en de “Church of Uganda” zijn halverwege met de eigen bijdrage. De “Catholic Church” loopt achter met het ophalen van het geldbedrag.

Waarschijnlijk zullen de 2 denominaties die als eerste de bouw hebben afgerond het aanbod krijgen een 2^e kerk te bouwen i.s.m. ZOA.

2.4.6.3. Daarnaast is de training van predikanten onderdeel van dit project. Inmiddels zijn alle denominaties gestart met de trainingen. Het bleek een

uitdaging om een goede theologische training aan te bieden, gezien het opleidingsniveau en de capaciteit van de geselecteerde predikanten

Uiteindelijk heeft de “Church of Uganda” 4 kandidaten naar Kenia gestuurd voor een opleiding, en wordt er nog een geschikte 5^e kandidaat gezocht. De “Catholic Church” heeft 11 pastors in training, waarvan 1 formeel in Kenia. De “Lutheran Church” heeft 5 kandidaten in een niet officiële training in Amudat.

Ook de “Pentacostal Assembly of God” en de “Full Gospel Church” trainen kandidaten in Amudat.

Bij de laatste 2 denominaties hebben zich respectievelijk 5 en 8 extra kerkgangers aangesloten die echter niet gesponsord worden door ZOA.

De informele trainingen in Amudat worden altijd ondersteund door formele theologische instituten, en worden op niveau aangeboden afhankelijk van de capaciteit van de participanten. Onder de kandidaten in training bevinden zich zowel mannen als vrouwen.

2.4.6.4. Tenslotte is er budget uitgetrokken voor Bijbels en Bijbelse afbeeldingen en posters. Essentieel, aangezien 95% van de bewoners van het Amudat district analfabeet is. De denominaties is gevraagd zelf met voorstellen of afbeeldingen te komen. Deze zullen worden aangeboden als de bouw van de eerste 5 kerken is afgerond. Komende week worden Bijbels (Engels, Pokot of Swahili) en T-shirts besteld voor de getrainde voorgangers.

2.4.6.5. Op de zondag bezoeken we de kerkdienst in Jumbe. Hier is al een kerk gebouw. Eigenlijk een met golfplaten overdekte grote ruimte.

Boomstammetjes fungeren als kerkbanken en het is een hele kunst om het hier de soms drie en een half uur durende diensten op uit te houden.

De predikant, Joseph, bedankt voor:

- de hulp die hij heeft gekregen om predikant te worden waardoor hij de kernwaarden uit de Bijbel heeft mogen ontdekken. Zou nog veel meer kennis willen verspreiden, zeker in de afgelegen plaatsen. Training is ontvangen in Kenia (daar leven ook Pokot) op het Bible College. In de toekomst zullen twee weken lang docenten vanuit Kenia hierheen komen. ZOA geeft geen trainingen maar faciliteert deze.
- “Vroeger” kwam men hier bijeen onder een boom. Zeven jaar geleden durfde men zelfs in het geheel niet bij elkaar te komen omdat men bang was voor raiders/veerovers.

De opleiding van predikanten gebeurt in gradaties. Na het bereiken van een bepaald niveau mag men ambtskleding (het boordje) dragen en in een volgend stadium de sacramenten bedienen.

Dorian Cozijnse die het komende jaar als trainee bij ZOA in Amudat zal blijven krijgt haar nieuwe Pokot naam “Kep Kasih” (“zij die werkt”)

Er wordt deze ochtend door Samuel, ook een predikant in opleiding, gepreekt uit Ezechiël 36 vers “Zeg tegen mijn volk dat God Zijn Geest zal zenden om hun harde hart te vervangen door een nieuw, levend hart” (gebaseerd op de vertaling van Jane, senior predikant in de “Church of Uganda” die deze ochtend tolkte van het Pokot naar het Engels). Jane is met haar man, die ook predikant is, van grote betekenis voor de kerk in Amudat.

De kerk hier in Jumbe heeft ongeveer 70 gezinnen die lid zijn. De zondagse diensten worden bezocht door 30 tot 50 personen. Het is indrukwekkend om mee te maken hoe de gemeente meeleeft o.a. door te getuigen en mee te bidden. Ook is er sprake van beurtzang begeleid door een opzwepend Afrikaans tromritme. Al verstaan we er niets van het maakt diepe indruk op ons als “koele” westerlingen.

Met het maken van een grote kring wordt de kerkdienst besloten en zo, hand in hand staand, beseffen we dat we allemaal deel uit maken van Gods kerk door alle tijden en plaatsen heen.

3.0. Bezoek aan Nwoya.

3.0.1. In Nwoya is eind 2016 het driejarige project “Bees and Trees”, gesponsord door ZOA BA Oeganda vorig jaar afgesloten. Het project is uitgevoerd in de subcounties Koch Goma en Alero.

Om te laten zien wat de impact van bijenteelt projecten kan zijn brengen we ook dit jaar een kort bezoek aan deze streek.

3.0.2. Daarnaast bezoeken we deelnemers aan het grote, thans lopende, “Land Security Project”. Hierin wordt het in gebruik zijnde land in kaart gebracht middels een vorm van kadaster. Dit om de veelvuldige landconflicten die telkens de kop opsteken en nog steeds leiden tot slachtoffers voorgoed te voorkomen.

3.1. Voorgeschiedenis.

3.1.1. In deze streek heeft de bevolking te lijden gehad onder het regime van “the Lords Resistance Army”. De rebellen van het Verzetleger van krijgsheer Joseph Kony vormden een schijnbaar weinig gestructureerde organisatie die verantwoordelijk was voor vele gruweldaden. Zij ontvoerden jongens om hen als kindsoldaat te laten vechten en meisjes om hen als seksslavin te laten werken. Kinderen die probeerden te ontsnappen werden vermoord of verminkt, vaak op gruwelijke wijze. De meeste leden van het leger kwamen van het Acholi-volk. Het Acholi-volk was dus tevens het grootste slachtoffer.

Het Oegandese leger vocht om de steden en dorpen tegen de rebellen te beschermen, met wisselend succes. Ook heeft de overheid een militie van Acholi-strijders bewapend. Wandaden zijn gerapporteerd rond de steden Kitgum, Gulu en Lira, waarvan de laatste twee door ons tijdens dit bezoek zijn bezocht.

Door het Oegandese leger gevangen genomen kindsoldaten kregen contracten aangeboden, om als soldaat dienst te nemen in het Oegandese leger. De jongens hadden al gevechtservaring en waren goedkoop. Ze zagen meestal geen andere uitweg dan te tekenen, zodat zij vaak tegen hun eigen ex-kameraden moesten vechten. Het is te begrijpen dat elkaar vertrouwen heel moeilijk is. Het coöperatief samenwerking binnen de groepen bijenhouders is dus mede bedoeld om dit vertrouwen in elkaar terug te krijgen.

Naar schatting zijn tussen juni 2002 en mei 2003 zo'n 9000 kinderen ontvoerd. De angst voor nieuwe ontvoeringen heeft ertoe geleid dat veel mensen gevlucht zijn en dat heeft een vluchtelingenprobleem gecreëerd. Duizenden families zijn hun huizen ontvlucht en sliepen vaak in het bos of in de open lucht of werden ondergebracht in interneringskampen. (90 % van de 1,8 miljoen inwoners van deze streek) Pas sinds 2006 kwam er uitzicht op het einde van het conflict.

En van wie is de grond dan als je terugkeert? Daarom is dit Land Security Project zo

belangrijk om de inwoners de zekerheid te verschaffen dat de grond hen ook werkelijk toebehoort en dat er niemand meer een claim op kan leggen. Pas dan kan men overgaan tot echte investeringen.

3.2. Bezoek Wimrob in Lira.

3.2.1. Een aantal jaren geleden heeft Wim van Welzen een beknopt onderzoek gedaan naar de waardeketen van honing in Noord Uganda. De conclusie was dat hulporganisaties zoals b.v. ZOA goede projecten uitvoeren waarin o.a. lokale boeren de vaardigheid wordt

bijgebracht om bijen te houden op een manier en een niveau waardoor een significante aanvulling op hun inkomen gerealiseerd kan worden.

Door deze hulpprojecten gaat de productie van honing langzaam maar zeker omhoog. De volgende bottleneck kan zijn dat er onvoldoende lokale vraag is naar de aanbod van de honing. Dit leidt tot teleurstelling bij de bijenhouders, want door het te grote aanbod, daalt de prijs.

Om het gat naar de beschikbare markten te overbruggen, hebben Wim van Welzen en Robert Okodia “A Bees Company” opgericht. Het bedrijf is in Oeganda “WimRob Bees Company” genoemd.

Dit bedrijf:

- koopt tevens honing en bijenwas in;
- biedt vak trainingen;
- onderhoudt model bijentuinen waar boeren kunnen komen trainen;
- verkoopt benodigdheden voor de bijenhouders waarbij gedacht moet worden aan beschermende kleding, berokkers tot en met complete bijenkasten.

De bijenhouders die een bepaald minimum kwaliteitsniveau hebben bereikt, mogen aan WimRob gaan leveren. Dit niveau wordt vastgesteld door de MRA (Minimum Requirements Audit) .

De imkers worden dan ieder jaar bezocht/geïnspecteerd (AAC: Apiary Assessment Cycle) en kunnen adviezen opvragen.

Wij bezochten “A Bees Company”, het prachtige eigen honingfabriekje in Lira.

De ruwe bijenwas, die o.a. overblijft na het oogsten van de honing wordt verwerkt tot prachtige was tabletten die al geëxporteerd worden naar Westerse landen.

De honing wordt, sinds kort verpakt in glas, wat de kwaliteit alleen maar verhoogd, verkocht aan de Ugandese supermarkten en is voorzien van het hoogste kwaliteitsniveau (Q-level).

De mogelijkheden om de productie hier op te voeren zijn volop aanwezig, zeker ook door de moderne, aanwezige apparatuur.

3.2.2. Zeker voor de door ZOA opgezette bijenprojecten is het van belang altijd terug te kunnen vallen op een vertrouwd adres waar een eerlijke prijs voor de honing gegeven wordt en de prijsverlagende druk op de lokale markt kan worden weggenomen. Het vrije marktmechanisme zal echter ook altijd een rol moeten blijven spelen waardoor Wimrob ook de concurrentie met collega's moet aangaan.

3.2.3. Voor het slagen van de projecten is het aanleren van vaardigheden en voortdurende monitoring in het veld van het allergrootste belang. De kennis en vaardigheden zijn bij Wimrob hiervoor volop aanwezig. Ook hiervan kunnen we binnen de projecten heel goed gebruik maken.

Het koppelen van het aanleveren van kennis en de afname van de honing aan de kennisleverancier zouden we

graag zien maar is moeilijk te eisen. Dit kan wel verlangd/ geëist worden in het project van de reformed female surgeons.

Wij vragen naar de mogelijkheden van KTB productie door Wimrob in Amudat. De mogelijkheden hiervoor zullen door Robert bekeken worden. Hij ziet Amudat als een gebied met zeer veel potentie voor goede honingooigsten. Hij wil vooral vrouwen betrekken bij de bijenhouderij omdat die er meestal, in tegenstelling tot de mannen, voor 100% voor willen gaan.

3.3. Koch Goma Association.

3.3.1. Koch Goma is één van de twee subcounties dat heeft meegedaan met het project "Bees and Trees". Inmiddels heeft er een flinke uitbreiding van leden plaats gevonden en is het ledental van deze groep in drie jaar tijd gegroeid van 32 naar 250 leden. Dit gebeurt vooral door ledenwerving middels radio uitzendingen. De zendtijd wordt gratis ter beschikking gesteld door de overheid. Naast de inkomsten uit de verkoop van honing en was weet men ook te verdienen aan propolis (kithars van de bijen waarmee b.v. gaten en

kieren worden dichtgemaakt) en bijengif (zelfs al de streek die op de tweede plaats komt wat betreft productie in Oeganda). Beide laatste bijenproducten worden verwerkt in geneesmiddelen.

Met de honing zijn al prijzen gewonnen op tentoonstellingen. Een aantal imkers is, vooral dankzij en met een vooruitstrevende voorzitter, op eigen kosten hiervoor zelfs naar Kampala geweest. Als beloning voor de resultaten wordt overheidssteun gekregen o.a. in de vorm van trainingen. Zelf wordt er jeugd getraind. In de toekomst wil men de honing verpakken in glazen potten.

De honing is afgelopen jaar verkocht op de lokale markt (men heeft hier een door de EU gesubsidieerd gebouwtje, dat staat op gratis beschikbaar gesteld grond door de overheid , ter beschikking). De honing die niet lokaal is afgezet is verkocht aan Malaika Honey, een concurrent van Wimrob. Zij gaven een betere prijs.

Naast het bijenhouden is voor de aangesloten imkers vooral de productie van bonen van belang. Het belang van bestuiving wordt steeds meer gezien. Helaas is dit nog niet het geval voor de vele bomen die een rijke drachtbron voor de bijen kunnen zijn en nu nog worden omgezet in houtskool. Ook wordt er nog veelvuldig gebruik gemaakt van chemische bestrijdingsmiddelen waardoor veel bijen gedood worden.

Dit jaar viel de productie van artikelen wat tegen omdat men te maken had met een defect apparaat voor het verkrijgen van gif en slechte weersomstandigheden (veel regen). Men zou heel graag een nieuw apparaat willen hebben voor de productie van bijengif.

3.4. Groep bijen houders “Bees and Trees project

3.4.1. We hebben daarnaast één van de zelfstandig opererende groepen bezocht die ook hebben meegedaan aan het project “Bees and Trees”. Zij hebben gezamenlijk 96 local hives en 25 KTB's. Eén van de groepsleden heeft de opleiding in Nakasongola gevolgd (spreekt daar als “zeer waardevol” over) en speelt duidelijk een belangrijke rol in de groep. Zo is zij dan ook de woordvoerder. Op vrijwillige basis worden de groepsleden nog steeds getraind. In 2011 is men als groep gestart met 30 personen. Thans zijn 16 personen nog lid. Er is veel dynamiek in de groep omdat mensen voortdurend verhuizen omdat elders (goedkoper) land kan worden gekocht.

3.4.2. Inmiddels is de groep ervan overtuigd van het grote voordeel van de KTB. In het verleden hebben olifanten de oogst vaak vernietigd en alleen al het ophangen van de kasten heeft tot voordeel dat dit niet meer gebeurt. Maar vooral de betere kwaliteit, de langere levensduur (local hive gemiddeld 2 jaar en de KTB 10

jaar) en de hogere opbrengsten van een betere kwaliteit honing geven de doorslag. Wel zijn de hoge aanschafkosten nog steeds een punt.

Deze groep is in staat gemiddeld drie keer per jaar te oogsten (?). Werd de honing vroeger in potjes verkocht, thans verkoopt men per kilo. De kasten worden “in het wild” weggehangen om daar bevolkt te raken en vervolgens naar huis gehaald. Dit lukt alleen bij de KTB; niet met de local hive. Dit omdat bij transport de raten breken binnen de behuizing. Daarnaast zijn ze te zwaar.

3.4.3. Van de opbrengst van de honing en de was kunnen de kinderen naar school gaan. Wij merken op dat dit vroeger toch ook al mogelijk was waarop aangegeven wordt dat er nu ook sprake is van de mogelijkheid om naar het vervolgonderwijs te gaan. (Bij navraag bij de jongeren blijkt dit echter nog niet voor iedereen weggelegd.) Voor de toekomst ziet men zelfs meer in het bijhouden dan in de landbouw omdat op een eenvoudiger wijze inkomen gegenereerd kan worden. Met het houden van bijen is er momenteel sprake van een risicospreiding omdat men anders alleen afhankelijk is van landbouwproducten als cassave, mais, bonen, sesamzaad en pinda's. Momenteel komt 60 % van hun inkomsten uit de bijenhouderij en 40% uit de landbouw. De landbouw is voor thuisgebruik, honing en was levert cash geld op. Men verkoopt rechtstreeks aan de handelaren (vooral Malaika). maar ook via de coöperatie. Afhankelijk van de kwaliteit wordt 7000 tot 8000 OS per kilo gekregen.

3.4.4. Als bijlage (zie **5.0**) bij dit verslag o.a. de productiegegevens van deze groep. De productiehoeveelheden zijn nog niet schokkend maar de toename van het aantal bijenhouders en de aantallen “hives” is indrukwekkend. Onduidelijk is natuurlijk wel wat verkocht is buiten deze gegevens om.....Duidelijk is wel te zien dat het succes zich uitbreidt over meerdere regio's.

3.4.5. Opvallend is dat ook deze mensen spreken over de klimaatverandering als grootste bedreiging in de toekomst voor wat betreft hun inkomen.

3.5. Bezoek Zoa kantoor in Anaka.

3.5.1. Terwijl de meeste NGO's, die werken in deze streek, hebben gekozen voor Gulu als uitvalsbasis heeft ZOA gekozen voor Anaka dat min of meer gezien wordt als “hoofdstad” van Nwoya. In 2007, net na de oorlog toen de mensen terug kwamen uit de interneringskampen is men toen in Pader, gestart met het doel om twee zaken aan te pakken nl. het onderwijs en de beschikbaarheid van water. In 2011 werd, omdat Pader te groot werd gestart met het Aichola programma in Nwoya. Sharon is hier project manager en geeft leiding aan 41 mensen.

3.5.2. Het programma heeft drie speerpunten:

1. livelihood and landprojects gericht op de primaire levensbehoeften van de mensen;
2. skills, employment and entrepreneurship. Het ontwikkelen van vaardigheden, werkgelegenheid en het opzetten en runnen van eigen ondernemingen. Dit onderdeel wordt gesponsord door de EU;
3. WASH. (Water, Sanitation and Hygiene). Onlosmakelijk met elkaar verbonden.

Zonder toiletten raken waterbronnen besmet en zonder schoon water zijn hygiënische maatregelen niet mogelijk.

3.5.2.1. Als voorbeeld van een onderdeel van het project worden jonge mensen gekoppeld aan een vakman waar men in vier maanden het vak leert. Jongeren hebben door de oorlog vaak geen opleiding kunnen volgen.

3.5.2.2. Men onderscheidt hier twee schooltypen nl. community schools en gouvernement schools. ZOA ondersteunt vooral de eerste. Dit om het onderwijs op een hoger peil te brengen. In deze streek worden er zo 18 scholen geholpen. Community schools worden betaald door de ouders zelf. ZOA betaalt de leerkrachten. Men hoopt dat de overheid deze scholen op den duur gaat overnemen. Het peil van onderwijs wordt gelijk gehouden zodat dezelfde toetsen gemaakt kunnen worden.

De grootte van de school is echter afhankelijk van wat ouders kunnen opbrengen.

3.5.2.3. 's Middags bezoeken we een school waar sprake is van "speedscholing". In één jaar krijgen de kinderen de stof van drie jaar aangeboden. De leeftijd van de leerlingen varieert van 9 tot 14 jaar. Ze zijn "te groot" om naar een gewone school te gaan. Het zijn vroegtijdige schoolverlaters of b.v. weeskinderen vanuit de oorlog die zijn opgevangen in andere gezinnen. Deze kunnen vaak alleen het schoolgeld voor de eigen kinderen betalen zodat de adoptiekinderen niet naar school gaan. De school is een school van de overheid maar wordt gesponsord (leerkrachten en lesmateriaal) door o.a. de Driestar en Geneva Global in nauwe samenwerking met ZOA. In elke klas zitten niet meer dan 25 kinderen. De meesten stromen van P1 naar P4 en soms zelfs naar P6. Het is een gouvernement school om de doorstroom naar het voortgezet onderwijs te garanderen. Elk jaar worden 50 kinderen aangenomen. Gezien de doelgroep is het eind van het project hier in zicht. Wellicht dat dan in een andere regio dit project kan worden uitgevoerd.

3.5.2.4. De twee groepen van de school zijn gehuisvest in een bestaande primary school. Interessant was om te zien hoe hier een project draait met voor-schoolse opvang. Hier nemen 75 kinderen aan deel. De filosofie hierachter is dat hoe jonger men ze opvangt des te meer kans bestaat dat ze naar een reguliere lagere school gaan. Men hoopt hierdoor ook schooluitval te reduceren. De kinderen gaan van 8 tot 5 naar school waardoor er ook tijd vrij komt om de moeders vaardigheden bij te brengen. Zij draaien vaak mee in een project waar 325 vrouwen geschoold worden.

3.6. Land Security Project

3.6.1. In 2015 is men gestart met dit “Land Security Project”. Het doel is om zo veel mogelijk land in kaart te brengen en eigendomsrechten vast te leggen. Toen de mensen uit Nwoya terugkwamen uit de interneringskampen claimde men, terecht of onterecht, eigenaar te zijn van de stukken grond die men was ontvlucht. De bomen die de grenzen aangaven waren meestal verdwenen en de ouderen die nog de kennis hadden waren veelal overleden. Dit leidt tot op de dag van vandaag tot soms bloedige conflicten zelfs binnen families. Eerder in dit verslag werd gesteld dat mede hierdoor de dynamiek in deze streek erg groot is dwz. mensen verhuizen vaak al of niet, maar meestal, noodgedwongen. Zo moest een groep imkers in het “Bees and Trees” project afhaken omdat er een claim op hun grond werd gelegd waardoor de groep moest verhuizen. De onzekerheid van het wel of geen eigenaar zijn weerhoudt de mensen van duurzame investeringen.

3.6.2. Belangrijk dus om alles in kaart te brengen en goed vast te leggen. De overheid neemt in deze het voortouw en ZOA voert het project uit, gesponsord door een grote Nederlandse sponsor. Nadeel in deze is dat ZOA niet sneller kan gaan dan de overheid. Voordeel voor de overheid is dat het een “pilot project” betreft waarmee “gescoord” kan worden. Dit alles in samenwerking met de lokale overheid die ook in het project participeert.

Het gebied wordt nu in kaart gebracht via de satelliet en de computer. Op deze manier wil men 2800 huishoudens registreren.

3.6.3. We bezoeken een groep bijenhouders waarvan inmiddels 6 leden geregistreerd land hebben. In november vorig jaar kon men zich inschrijven voor deelname. Men is zeer tevreden omdat na vastlegging geen discussie meer mogelijk is en er minder conflicten zijn. De grenzen worden aangegeven met nieuw aangeplante bomen.

3.6.4. Een “clan” geeft aan 168 ha. te hebben laten vastleggen. Op onze vraag hoeveel leden dat betreft krijgen we het antwoord: “Veel”!. De eerste registratie is geregeld maar eventuele vragen zijn nog wel over wat er bv gebeurt bij verkoop. Beslist dan ook de hele clan? Ook de vrouwen uit de gemeenschap staan met naam vermeld op de lijst. Aanvankelijk was men bang voor deelname omdat men dacht dat de overheid het land zou willen afpakken. ZOA kan het vertrouwen geven dat dit niet het geval is. Omdat de overheid traag handelt in het afgeven van de eigendomsbewijzen wachten velen nog op de schriftelijke bevestiging.

3.6.5. Hoe dit project positief doorwerkt bleek uit een gesprek met één van de deelnemers aan het bijenteelt project die we al meerdere malen ontmoet hebben nl. een gepensioneerd predikant van “The Church of Uganda”, zelf ook bijenhouder en landeigenaar. Nu zijn land geregistreerd is denkt hij aan een duurzame investering. Als deelnemer van een door ZOA georganiseerde excursie

naar het zuiden heeft hij sinaasappel plantages gezien. Op 4 acres wil hij 10.000 tot 12.000 bomen aanplanten en daarmee ongeveer 5.000.000 OS investeren. Dat kan omdat hij er zeker van is dat de grond nu echt zijn eigendom is. Een mooi voorbeeld van het belang van dit project.

4.0. Murchison Falls

4.1. Het Nationaal park “Murchison Falls” is een nationaal park in het noordwesten van Oeganda en strekt zich landinwaarts uit vanaf de oever van het Albertmeer. De Witte Nijl stroomt van oost naar west door het park en heeft wilde watervallen en stroomversnellingen. Het 3860 km² grote park is genoemd naar de Murchison watervallen, die weer genoemd zijn naar de Schot Roderick Murchison, oprichter van de Royal Geographical Society. Het park wordt ook wel “Kabalega Falls National Park” genoemd. Het ligt op zo'n zes uur rijden van Kampala. In het park bevinden zich de rothschildgiraffes, nijlpaarden, nijlkrokodillen, olifanten, buffels, leeuwen, 7 verschillende soorten antilopen (waaronder de 'Ugandan Cob') en diverse soorten vogels. Het wild heeft zich gedeeltelijk hersteld van de slachting door stropers en de soldaten van Idi Amin.

Met een bezoek aan het park werden een aantal intensieve, maar bijzonder nuttig ingevulde dagen afgesloten.

5.0

Bijlage 1

KOCH GOMA APICULTURE DEVELOPMENT ASSOCIATION (KGADA)

C/O BOX 1033, GULU.

MOB: +256712778480/+256789976015/+256705659988

EMAIL:kochgoma.apiculture@gmail.com

KOCH GOMA APICULTURE DEVELOPMENT ASS. PRODUCTIONS REPORT FROM JANUARY 2015-OCTOBER 2017

YEARS	PRODUCTS	QUANTITY	UNIT PRICE	TOTAL AMOUNT	ASSOCIATION COMMISSION
2015					
	Process honey	9kgs	16,000/=	144,000/=	-
	Crude propolish	5.5kgs	35,000/=	192,500/=	-
	Bee wax	1kg	10,000/=	10,000/=	-
	Bee venom	31gs	50,000/=	1,550,000/=	-
	TOTAL			1,896,500/=	-
2016					
	Crude honey	537kgs	7,000/=	3,759,000/=	214,800/=
	Process honey	77.8kgs	20,000/=	1,556,000/=	-
	Crude propolish	77kgs	30,000/=	2,310,000/=	30,800/=
	Bee wax	5kgs	10,000/=	50,000/=	2,000/=
	Bee venom	131gs	50,000/=	6,550,000/=	131,000/=
	TOTAL			14,225,000/=	378,600/=
2017					
	Crude honey	807kgs	8,000/=	6,456,000/=	322,800/=
	Process honey	157.5kgs	20,000/=	3,150,000/=	-
	Crude propolish	117.7kgs	18,000/=	2,118,600/=	46,900/=
	Bee wax	31KGS	10,000/=	310,000/=	12,400/=
	Bee venom	114gs	40,000/=	4,560,000/=	114,000/=
	Propolish tincture	10.7litters	250,000/=	2,504,000/=	
	TOTAL			19,108,600/=	496,100/=

YEARS	Total Members	Total Hives	Location of members
2015	32	573	6 Parishes in Koch Goma and Lii Sub County in Nwoya District
2016	120	1478	Koch Goma and Lii Sub County in Nwoya District, Gulu, Omoro and Amuru District
2017	250	2658	Koch Goma and Lii Sub County in Nwoya District, Gulu, Omoro, Amuru, Kitgum, Pader, Oyam, Amuria and Soroti District

